

שבוע טוב

Číslo 50/5768

12.říjen '2007

Biblická zpráva o potopě světa

Vrchní zemský rabín Dr. Richard Feder (1875-1970)

Nejkrásnějším činem je působit lidem radost. Nejhanebnějším zločinem je působit lidem žal.

Víme předem, že si tato slova nevezmou k srdci všichni lidé ale část, jich jistě, a to je ponese dále, až nadejdou takové poměry, o nichž naši slavní proroci snili, že nadejdou doby, když už neublíží úmyslně člověk člověku. Vychovatelé lidstva mají velký úkol před sebou a musí stále a stále volat a provolávat, že působit lidem radost je naším vlastním posláním a že je všechno ostatní vedle toho bezcenné a bezúčelné. .

Je to jistě trapné, když se musí mistr stydět za své dílo: pekař za chléb, který upekl, krejčí, za oděv, který ušil, truhlář za nábytek, který zhotovil, stavitel za dům, který vystavěl.

Ještě trapnější je, když se musí stydět umělec za svou práci: spisovatel za knihu, kterou napsal, malíř za obraz, který namaloval a sochař za sochu, kterou vytesal.

Ale daleko trapnější je, když se musí stydět rodiče za své nezdárné syny a lehkomyšlné dcery.

Písmo svaté však vypravuje ten nejsmutnější případ, že se styděl Bůh za lidi, které stvořil, a že litoval, že je stvořil. Co ho přitom zvláště mrzelo, bylo, že původci všeho zla byli

právě ti nejschopnější a nejlépe pro život. na zemi vybavení lidé: velcí siláci, odvážní rekové, stateční hrdinové, v nichž spatřují lidé *bené ha elóhim - syny boží*, čili Bohem privilegované osoby. Právě ti byli nejvíce domýšliví a tropili ty nejhnusnější hanebnosti a nejnásilnější činy, aby mohli bez práce žít a přemnoho užít. Bůh se přímo zhrzil, když zpozoroval, kam až sahala jejich zlomyslnost, nebo všechny jejich pudy, snahy a myšlenky směřovaly jen k páchání zla. A Písmo svaté podotýká: "Hospodin litoval, že stvořil člověka, a rmoutil se v srdci svém."

Když Bůh tento smutný stav zjistil, řekl si, že musí potrestat lidstvo daleko citelnějším trestem, nežli

byly ty, jimiž je dosud postihl. vypudil první lidi z ráje, ale co to bylo platné! Proklet kvůli Kájínovi zemi a ztížil lidem práci, ale co to bylo platné! Zkrátil dobu jejich pozemského života na 120 let, ale co

to bylo platné! Chtěl je proto potrestat daleko těžším trestem, trestem takovým, aby museli na něj vzpomínat a nemohli na něj nikdy zapomenout.

Když zkoumá, Bůh činy lidí, zjistil ke své radosti, že tu žije uprostřed lhářů, podvodníků, křivopřísežníků a násilníků jeden spravedlivý, čestný,

pravdomluvný, poctivý, mravně zcela bezúhonný muž, který kráčel cestami božími, nikomu neublížoval a mnohým prospíval. Jmenoval se Nóach a byl otcem

tří synů Šema, Chama a Jafeta. Miloval je a nabádal je, aby se řídili jeho příkladem.

Tomuto vzácnému muži zjevil se Bůh; a řekl mu:

Pozoruji zemi a vidím; že je zkažená, protože zkazil každý tvor svůj způsob života na zemi. Ta je plna násilí, kterého se lidé dopouštějí. Rozhodl jsem se, že s tímto stavem skončuji. Vyhladím velikou potopou všechny tvory s povrchu země; ale zachráním tebe a tvou rodinu. S vámi zachráním i všechny druhy zvířat, dobytka, pozemských plazů a nebeského ptactva.

Zhotov si koráb z cypřišového dřeva! Udělej jej 300 loket dlouhý, 50 loket široký a 30 loket

vysoký! Natři jej zevnitř i zevně smolou! V hloubce jednoho lokte seshora udělej otvor! Dveře umísti dole na boční straně! Rozděl jej na přízemí, první a druhé patro a udělej v něm mnoho cel! Já pak přivedu spousty vody na zemi a zahubím pod oblohou nebeskou všechno maso, v němž je dech života. S tebou však uzavřu smlouvu svou a vejdeš do korábu ty a synové tvoji, tvá manželka a manželky tvých synů. Dále vezmeš do korábu po dvou kusech samečka a samičku ze všech zvířat, plazů a ptáků, abys je zachoval při životě, podle druhů jejich. Mimo to uložíš v korábu zásoby všech potravin, které jsou pojídány, aby byly potravou pro tebe a je."

Nóach uposlechl a učinil tak, jak mu Bůh nařídil.

Nóach vzal sdělení boží na vědomí a pustil se do práce. Ta nebyla ani malá, ani snadná, i když mu pomáhali jeho synové a i když si najal řadu zručných dělníků a řemeslníků, nebo úkol, který měl před sebou, byl za tehdejších primitivních poměrů obrovský. Lod', kterou měl postavit, měla veliké rozměry. Počítáme-li kvůli jednoduchosti loket 50 cm, měla být loď 150 metrů dlouhá, 25 m široká a 15 m vysoká a měla mít mimo dna a střeš ještě dvě podlahy. Rozměry její tedy činily:

2 podélné stěny 2 x 150 x 15, to jest 4500 m²

2 boční stěny 2 x 25 x 15..... 750 m²

4 podlahy 4 x 150 x 25... 5 000 m²

To jest dohromady20 250 m² dřeva.

Mimo to potřeboval dřevo pro schody a přepážky, které oddělovaly celou od celých. Pochybujeme, že uměli lidé tehdy řezat dříví na prkna, ale jistě uměli osekávat stromy a udělat z nich pravidelné trámy a trámky. A tak musel vykácet mnoho set stromů, aby loď zhotovil.

Podle naší tradice trvalá Nóachovi stavba lodí 120 let. Pracoval prý úmyslně bez spěchu, aby četní lidé jeho práci viděli a ptali se ho, proč buduje loď tak velikých rozměrů v kraji, daleko vzdáleném od moře. Dověděli se od něho, že hrozí všem záhuba. Boží potopou, jestliže nezmění způsob svého života, nebo, i když je Bůh shovívavý, nemůže do nekonečna odpouštět lidem jejich hanebné činy. Ale oni byli svým způsobem života spokojeni. Netoužili po klidném životě bez výstředností. Setrvali proto ve svých špatnostech a Nóachova kazatelská činnost se minula úspěchem. A tak neměl Bůh možnost ukázat lidem svou velikou lásku a milost.

. Když byla po 120 letech loď hotova, a naplněna zásobami potravin pravil Bůh Nóachovi: "Vejdi do korábu ty a celý dům tvůj, nebo jste jediní spravedliví lidé v tomto pokolení! Ze všeho čistého dobytka vezmi s sebou po sedmi samcích a samicích a z dobytka, který není čistý, po jednom samci a samici! Také z ptactva nebeského vezmi párek, aby se zachovaly rody jejich na povrchu země! Nebo za 7 dnů sešlu déšť na zemi. Potrvá 40 dnů a 40 nocí. Jím vyhledám všechny bytosti, které jsem stvořil, s povrchu země."

Noach, kterému bylo právě tehdy 600 let, uposlechl a učinil, jak mu Bůh přikázal.

Naši staří vykladači Písma svatého pochopili, že by to byl býval příliš těžký a odpovědný úkol, kdyby byl musel Nóach sám vybírat všechny dvojice, ustanovené pro záchranu svých rodů. Vždyť ani všechny živočichy neznal a s jakými obtížemi by bylo bývalo spojeno chytat ptáky, hnízdící ve vrcholcích vysokých stromů, a šelmy, zdržující se v džunglích pralesů. Proto tvrdí, že Bůh sám učinil tento výběr a poslal k němu do lodí všechny ty páry. On měl jen úkol sledovat, zda jsou vždy dva, a jeho synové měli povinnost vykázat pro ně určené cely. Tito hosté se chovali slušně a nedošlo k žádným incidentům. Krotká zvířata se nebála divokých a tato se nevrhla na ně. Právě tak nenapadli ani orlí a jestřábí malé ptáky a tito se nerozlétli ze strachu před nimi.

Druhý rozkaz boží se lišil od prvního. V prvním bylo řečeno, že má Nóach zachránit ze všech druhů živočichů po jednom páru. Ve druhém se dělá rozdíl mezi živočichy čistými a nečistými. Těch, kteří jsou člověku užiteční, mělo být zachováno více nežli těch, kteří nejsou užiteční. Jiní poznamenávají, že bylo čistých druhů vzato více, aby z nich mohl Nóach vybrat ty nejkrásnější pro oběť. Jiní vykladači, upozorňují na filologickou stránku věci a praví, že Bůh mluví o zvířatech, která jsou čistá, a o zvířatech, která nejsou čistá. Ale nemluví o zvířatech špinavých. Vyvozují z toho poučení, že se máme v rozhovoru všem hrubým výrazům vyhýbat a máme je raději několika slovy opisovat. Máme proto mluvit raději o lidech dobrých a nedobrych nežli o lidech dobrých a zlých, o lidech střízlivých a nestřízlivých, nežli o opilcích. Nesouhlasili tedy s lidmi, kteří říkají: "čistému je vše čisté," nebo pak by opak toho zněl: že špinavému je všechno špinavé - a to není pravda.

Písmo svaté pak pokračuje:

"Po sedmi dnech začala skutečně potopa. Bylo to 17. dne druhého měsíce roku šestistého Nóachova věku. Toho dne vyrazily na povrch všechny prameny zemské a otevřely se otvory nebeské a déšť dopadal na zemi nepřetržitě po 40 dnů a nocí. Vody stále přibývalo a ta zdvihla koráb, takže se vznášel nad zemí. Čím déle přšelo, tím výše stoupala voda, ale koráb plul po jejím povrchu. Voda vystoupila mohutně a pokryla všechny vysoké hory. Přesahovala je o 15 loket. Za tu dobu zahynulo všechno tělo, které se hýbe na zemi, ptactvo, dobytek, zvířata, všechn hmyz a všichni lidé. Vše, v jehož hrudi byl dech života, skonalo. Zbyl jen Nóach a co bylo s ním v korábu: Voda stoupala po dobu 150 dnů."

V těchto několika větách vylíčil autor tu nejhroznější katastrofu, která se kdy na naší zeměkouli odehrála.

Nezmiňuje se ani slůvkem o tom, jak si počínali ti postižení lidé, když potopa nastala a oni viděli, jak pravdivá byla slova Nóachova, jichž nedbali. Můžeme si představit, jak zmateně běhali, lkali, nařikali, bědovali a hledali záchranu. Vystoupili na střechy domů, vyšplhali na vysoké stromy, ale bylo to málo platné, neboť byli hladoví, promoklí a zcela

bezradní a tak hynul jeden po druhém. Mnohá zvířata ovšem plavala dlouho po vodě, ale i ona pozbyla hladem sil a umírala.

Tak byli lidé potrestáni za své hanebnosti a násilnosti a trest, který je stihl, i když byl krutý, byl přece spravedlivý. Ale proč byla s vinnými lidmi potrestána i nevinná zvířata? Ta přece žila svým přirozeným životem, volí žralci trávu, lvi dávili svou kořist a nedopouštěla se žádných věcí proti své přirozenosti. Proč musela tedy trpět za vinu lidí? Ale ona vlastně potrestána nebyla. Vyhnula v důsledku viny lidí. Jak tomu máme rozumět? Z lidí zbyly jen 3 rozmnožování schopné rodiny. A kdyby byla zůstala všechna zvířata světa naživu a jen tři rodiny lidské, byla by se tolik rozmnožila, že by nebylo zbylo kouska místa pro lidi. Ale zvířata bylo stvořena jen kvůli lidem, tam, kde nebyli lidé, byla zbytečná. Po potopě nastal tedy nový život pro všechny tvory zcela stejnoměrně.

Jiná je však věc s lidmi a my se ptáme, jak byl tak hluboký pokles vši morálky možný? Ti nejsilnější a nejschopnější byli nejbohatší a nejmocnější, byli obránci vlasti a lidské společnosti, jiní jim z vděčnosti páslí dobytek a obdělávali pole, ale oni se svým postavením nespokojili, toužili stále po větší moci a po větším bohatství a tak vydírali své poddané, napadali své sousedy a krev tekla všude plnými proudy.

Mimo to neměli lidé v tehdejší době žádných kněží, žádných proroků, žádných mravokárců, žádných učitelů, měli jen své svědomí, ale jeho hlasu ti velcí nedbali. Proto zasluhuje tím větší obdivu Nóach, který byl mužem mravně založeným a tak pevných zásad, že se neřídil příkladem velkých pánů a mocných šlechticů, nýbrž hlasem svého srdce a zásadami svého rozumu. Naši vykladači se ptají, zda byl Nóach absolutně nebo relativně spravedlivým. Souhlasím s těmi, kteří tvrdí: když Nóach vynikl mezi hříšníky byl by tím více vynikl, kdyby byl žil o několik set let později ve středu lidí, ušlechtilých.

Podívejme se nyní, co nám vypravuje Písmo svaté o životě lidí a živočichů v korábu v době, kdy venku voda vše živé ničila!

Bůh myslil na Nóaacha, na dobytek a na všechny živočichy, kteří byli s ním v korábu. Uzavřely se zase prameny zemské a otvory nebeské a déšť ustal. Vítr vanul a voda opadávala po dobu 150 dnů. Koráb stanul od 27. dne sedmého měsíce v pohoří Araratském. Vody ubývalo stále více a více a v 10. měsíci se již objevily vrcholky hor. Nóach čekal a po 40 dnech otevřel okno korábu a vypustil z lodi havrana. Ten lítal ven a vracel se zpět, dokud nevyschla voda na zemi. Pak vypustil Nóach holubici, aby poznal, jak ubylo vody s povrchu zemského. Ale holubice nenalezla nikde suchého místa, na němž by mohla její noha spočinout, a vrátila se k němu do korábu. I vztáhl ruku, uchopil ji a vzal ji k sobě. Čekal dalších sedm dnů a vypustil ji opět. Vrátila se k němu až k večeru. A hle, v jejím zobáčku byl utržený list oliv ! ,

Noach poznal, že nastalo venku nové jaro. I počkal ještě 7 dnů a vypustil opět touž holubici. Ale ta se k němu do lodi již nevrátila. Sedmadvacátého dne druhého měsíce byla země již úplně suchá.

Tehdy pravil Bůh Nóachovi: „Vyjdi z korábu ty a žena tvá, synové tvoji a ženy tvých synů s tebou! Propuť všechnu zvěř a všechnen dobytek, všechno ptactvo, všechny plazy dle druhů jejich!“ Nóach tak učinil. Potom vystavěl oltář Hospodinovi, vzal ze všeho čistého dobytka a ptactva a přinesl zápalné oběti na oltáři. Když Hospodin pocítil libou vůni obětí, řekl si: „Už nikdy neprokleji zemi kvůli člověku a nepotrestám vše živé, jak jsem tentokrát učinil, protože myšlení lidského srdce je od dětství zlé. Ale pokud potrvá země, bude se na ní střídát doba setí a doba žní chladno a horko, léto a zima, den a noc.“

Bůh požehnal Nóachovi a jeho synům slovy: „Buďte plodní a množte se a zalidněte zemi! Žijte bez strachu, nebo všechna zvířata a všichni ptáci, plazi a mořské ryby se vás budou bát a budou se před vámi strachovat. Jsou dány do vašich rukou. Všecko, co se hýbe a žije, bude vám sloužit za potravu tak dobře, jako zelené byliny, ale nepožívejte maso, dokud je v něm jeho duše - jeho krev! Však budu také požadovat krve života vašeho od každého zvířete a, od každého člověka. Kdo proleje krev člověka, toho krev budiž prolita, nebo k obrazu svému jsem stvořil člověka! Vy však buďte plodní, množte se, rozejděte se po zemi a zalidněte ji!“

Pak pokračoval Hospodin a pravil Nóachovi a jeho synům:

„Uzavřu smlouvu s vámi a s vašimi potomky, kteří budou žít po vás, a se vším ptactvem, zvířectvem a dobytkem, který byl s vámi v korábu, a zavazuji se, že už nebude žádný tvor vyhlazen vodami potopy, a že už nebude nikdy taková potopa, která by všechno zničila. Jako viditelné znamení této své smlouvy s vámi bude platit duha. Když přivedu mračna na zem a zjeví se v nich duha, vzpomenu si na smlouvu svou a nepřivedu potopu, která by všechno zahubila.“

Jako nevypravuje Tóra nic o tom, co se za potopy dalo na zemi, tak nevypravuje také nic o tom, co se dalo po tu dobu v korábu. Tam mělo přece těch 8 lidí plné ruce práce, aby nakrmili všechny živočichy a aby s potravinami vystačili, nebo nevěděli určitě, jak dlouho budou v lodi žít. Žili tam celý sluneční rok. tj. 365 dnů a za tu dobu se mnoho zkonsumovalo.

Je známo, že velká část živočichů reaguje na vše, co se v přírodě děje, a je pravděpodobné, že se chvěli strachy, dokud dopadal prudký liják na loď a také dokud se tato kymácela na vodě. Ale déšť ustal po 40 dnech a od 150. dne stála loď klidně na temeni Araratu a živočichové se uklidnili. Vycítili instinktivně, že se na světě děje něco hrozného, a byli Nóachovi vděční. Chovali se proto klidně a nestalo se nic, co by stálo za zmínku.

Autor se nenamáhal vylicít velikost pohromy a praví jen, že se na mnoha místech provalily podzemní prameny a chrlily spousty podzemních vod na povrch země a že se současně otevřely otvory v mračnech a

chrtily spousty vody na zemi. A tak se zhostil svého úkolu čestně, aniž by se pouštěl do dalekých výkladů a vypravoval nám věci, které by nám i při největší důkladnosti zůstaly nepochopitelnými.

Z jeho vypravování vysvítá přesto, jak velikou touhu měl Nóach po životě na zemi, a proto nechtěl svůj pobyt v lodi ani o jediný den déle prodlužovat, než bylo nezbytně zapotřebí. Otvorem, který byl v lodi, mnoho neviděl: Zdá se, že neměl možnost ani on, ani žádný z jeho synů vystoupit na střechu korábu, aby se rozhlédl po krajině. Snad by také nebyl mnoho zjistil, nebo loď stanula na vysoké skále, ze které nebylo možno rovinnu pod horou spatřit. A tak sáhl k jinému prostředku: vyslal havrana a ten se několikrát k němu vrátil, ale pak zůstal venku, protože našel potravu, která mu lépe chutnala, nežli ta jednotvárná strava, kterou dostával v korábu. Lépe se osvědčila holubice. Při prvním letu zůstala jen hodinku venku, nebo nenalezla nikde suchého místa, na kterém by si mohla odpočinout. Při druhém letu zůstala venku až do večera, a jako by tušila, proč ji Nóach vysílá, přinesla v zobáčku čerstvě utržený list olivy, z čehož bylo patrné, že je na zemi nové jaro, že tu už všecko raší a pučí. Ale Nóach se neodvážil jednat o vlastní újmě a čekal na rozkaz boží. A ten přišel v pravý čas. I otevřel dveře a celou za celou a pouštěl ven jednu dvojici za druhou. Snadno uhadneme, že všichni osazenci opouštěli rádi loď a že se rozběhli a rozlétlí všemi směry. U Nóača zůstala jen domácí zvířata a domácí ptáci. Po vyklizení lodi vystavěl Nóach oltář a obětoval na něm zápalné oběti vroucích díky za milost, které se mu dostalo. Vzhlížel s vděčným zrakem k nebi a děkoval Bohu, že zachoval při životě jej a jeho rodinu a že mu přiřkl čestný úkol, aby byl praotcem nového pokolení lidského, w pokolení lepšího, nežli bylo to, které z božího rozkazu zahynulo.

Bůh přijal Nóačovu oběť a požehnal mu tak, jako kdysi Adamovi a Chavě, a uzavřel s ním slavnostní smlouvu, kterou se zavázal, že už nikdy nezničí všecko živé na zemi kvůli špatnostem lidí. Vtom okamžiku se zjevila duha v oblacích a Bůh řekl, že bude na věčné časy znamením smlouvy, kterou uzavírá s novým lidstvem, a že si pokaždé, když se zjeví duha v mračnech, vzpomene na svou smlouvu. S podivením. konstatujeme, že tu není řečeno, aby i lidé při pohledu na duhu si vzpomněli na své povinnosti vůči Bohu, nebo vypravěč vychází z předpokladu, že živelná katastrofa, jakou byla potopa světa, nebude nikdy zapomenuta.

Při té příležitosti dává Bůh lidem první zákony: "Nejezte krev zvířat a ptáků, protože je v ní jejich duše, a nejezte ani maso, z něhož krev nevytekla! Neprolévejte lidskou krev a nevražděte, neboť vražda je prahanebný čin, který nezůstane bez trestu. Kdo vraždí lidi, musí být potrestán smrtí, neboť zabít zvíře je něco zcela jiného nežli zabít člověka, který byl stvořen k obrazu božímu, a ve kterém je něco božského, vznešeného. Naši učitelé vyvozují z kontextu, že se tu lidem zakazuje i lupičství, krádeže,

modlářství a pohanství a mluví o sedmi přirozených zákonech, které jsou lidem jako mravním bytostem vrozeny. .

Bůh požehnal Nóačovi a jeho synům slovy: "BUĎTE PLODNÍ A MNOŽTE SE A ZALIDNĚTE ZEMI!" Neplodnost považovali naši předkové za neštěstí, plodnost za přirozený stav a považovali také za povinnost, aby rodiče ženili své syny a provdávali své dcery a pečovali o to, aby lidstva na zemi přibývalo. My jsme neměli nikdy porozumění pro celibát a nežádali jsme od nikoho, aby se kvůli povolání vzdal rodinného života. Bůh sám požehnal Adamovi a Chavě, Nóačovi a jeho rodině a žehnatí je podle našeho názoru věcí všemohoucího Boha. My nikomu nežehnáme, my jen prosíme Boha, aby žehnal nám a všemu světu vším dobrým, zejména mírem.

V našem textu je řeč o duze, která se často po dešti na obloze objevuje a je majestátním přírodním zjevem. Je sedmibarevná. Řekové mluvili kupodivu o třibarevné duze, neměli tedy pochopení pro jemné odstíny barev. Jiní pohané viděli v duze obraz Boha války, který napíná svůj velký luk, aby mrštil své šípy, blesky, po svých nepřátelech.

Tak je zakončení té veliké přírodní a lidské tragédie přece jen nádherné a dojemné. Bůh tu lituje, že se unáhlil a všecko lidstvo potopou potrestal, dává novému pokolení ujištění, že tak už nikdy neudělá, a žehná zbytku lidí na věčné časy. Tím je potvrzeno, že spravedlivý Bůh je milostivý a milosrdný, že nerad trestá a že sahá k trestu jen, když je hříšník zatvrzelý a myslí, že nikdo není povolán, aby jeho činy soudil a odsoudil.

Po potopě dává Bůh lidem právo pojídati maso všech zvířat, ptáků, ryb a plazů s výjimkou jejich krve, která je k požívání přísně zakázána.

Někteří vykladači Písma svatého z toho vyvozují, že byli všichni lidé před potopou vegetariány a spokojovali se jen stravou rostlinnou. Právo pojídati maso se jim dostalo teprve po potopě a tu žádá Bůh od nich, aby nejedli žádné zvíře, z něhož krev nevytekla (zdechlina), nebo maso, z něhož, krev nevykapala. Pochoutkou mnohých mlsných lidí prý v staré době bylo vyříznout kus masa ze živého zvířete a snísti je syrové. Je-li to pravda, byla zvířatům působena veliká bolest a tento čin se odsuzuje jako surovost.

Zákaz požívati krev se odůvodňuje tím, že je v krvi duše každé bytosti a ta je nedotknutelná. Jakou představu lidé tehdy o duši měli, nevíme. Neříkali, že krev je duše, ale že je duše v krvi. Snadno to pochopíme, protože viděli, že výtokem krve z těla zvířete nastává jeho smrt, a že nastává též, když krev v těle člověka nebo zvířete ztuhne. Tento zákaz brali vyznavači Mojžíšova zákona přísně a zařezávali zvířata, jejichž maso chtěli pojídati, ostrým nožem, aby všechna krev rychle vytekla, a vydali nařízení, abychom maso rituálně zabíjících zvířat namočili a posolili, aby ani nejmenší zbytek krve v něm nezůstal. Snad měli již tehdy jakousi představu, že

pokrmu, které člověk pojídá, ovlivňují jeho charakter a obávali se, aby se člověk požitkem krve nestal krutým a surovým. I apoštolové zakazovali v nejstarší době pohanům, kteří přijali křest, požívat zdechliny. Také Mohamed ve svém koránu trvá na tomto biblickém zákoně.

Zde nalézáme poprvé zákon: "nezavraždíš!" a slyšíme, že trest za vraždu je usmrcení vraha. není tu však zmínka o tom, kdo je oprávněn nad vrahem trest smrti vyřknout, a také ne, jakým druhem smrti má být vrah potrestán. Nesmíme ovšem brátí doslov a slova Tóry, "kdo prolíje krev člověka, toho krev musí být prolita, neboť kdo člověka otráví, popraví, zardousí, ten, vlastně krev neprolil a měl by snad být mírněji potrestán. Náš pozdější zákoník obsahuje 4 druhy trestu smrti, k nimž může být vrah odsouzen. Mohl být ukamenován, . popraven, zardoušen nebo upálen. Ukamenování bylo nejobvyklejším způsobem popravy a tu bylo žádáno, aby mnoho lidí hodilo současně kameny na delikventa a dali tak najevo, že ho považují na škůdce celé obce anebo celého lidstva. Způsob popravy ukřižováním naši předkové neznali, byl to římský mrav. Římanům šlo o to, aby popravený před smrtí co nejvíce vytrpěl. Krásné jest, že Móše nařídil, aby bylo tělo popraveného před západem slunce sňato a pohřbeno v zemi.

My židé a s námi všichni věřící. křesťané považujeme Nóaacha za historickou osobnost a potopou světa za událost, která se skutečně stala. Zprávu o ní považujeme tedy za pravdivou. V této víře jsme byli utvrzeni i tím, že i jiní národové měli zprávy o potopě světa, které jsou od biblické zcela odlišné. Jinak je tomu se zprávou babylónskou, která se nám jen kuse zachovala. Napsal ji po smrti Alexandra Velikého babylónský kněz Berossus jazykem řeckým, ale nikdo jí nepřikládal veliký význam, neboť učenci měli za to, že to napodobenina biblické zprávy. Zatím však udělala věda veliké pokroky. V půdě staré Babylonie byly při systematicky prováděných vykopávkách nalezeny celé knihovny se statisíci destičkami, popsanými klínovým písmem v řeči sumerské, asyrské, babylónské a chetitské. Byl objeven i nejstarší epos o legendárním králi Gilgamešovi, který byl ve staré době velice oblíben a rozšířen. Byl původně napsán sumersky. A Sumerové byli asi praobyvateli země mezi Eufratem a Tigridem. Byli Asyřany přemoženi, ale nezanikli, nýbrž splynuli s nimi a ovlivnili je. Ti přepracovali epos o Gilgamešovi. To učinili také Babylóňané a později Chetitě a všechna ta přepracování se nám zachovala. V tomto eposu je podrobná zpráva o potopě světa, která má již ve své původní sumerské předloze mnoho podobnosti se zprávou biblickou. Sumerové žili a působili již ve 4. tisíciletí před naším letopočtem, tedy dávno před Izraelity a byli učiteli Asyřanů a Babylóňanů. Všimneme si nyní prastaré zprávy o potopě světa a toho, v čem se biblické zprávě podobá a v čem se od ní liší. Toto přirovnání bude velice zajímavé, neboť nám jasně ukáže rozdíl mezi mentalitou polytheistickou a monotheistickou.

Epos o Gilgamešovi líčí ve 12. zpěvech dobrodružné činy hrdinného panovníka města Uruku, který byl synem bohyně Ninsun a byl ze dvou částí bohem a z jedné části člověkem,, ale přesto byl tvorem smrtelným. Byl na počátku své vlády krutý. Časně zrána budil zvuky bubnů obyvatele Uruku ze spánku a nutil je k těžkým pracím při stavbě městských hradeb. Nedovoľoval jim ani chodit na noc domů. Ženy těchto mužů žalovaly na něho bohům a ti vyslyšeli jejich prosby a nakázali bohyni Aruru, aby stvořila člověka, který by se silou Gilgamešovi vyrovnal. Tak se narodil. Enkidu. Vyrůstal mezi zvířaty, jedl s nimi trávu a měl obrovskou sílu. Působil lovcům zvěře velké škody a naháněl jim strach. Ti na něho žalovali u krále Gilgameše a ten poslal za ním krásou dívku, která jej upoutala a od polní zvěře odloudila. Zpočátku ji miloval a naučil se od ní lidsky mluvit a cítit. Později ho omrzela, a když zvěděl, že mu byla poslána králem Gilgamešem, šel do Uruku a pustil se s ním do boje v okamžiku, když se ubíral do chrámu, aby byl oddán s bohyní Išcharou. Boj obou hrdinů byl prudký, ale Gilgameš byl silnější. Poznal v Enkidu sobě rovného reka a uzavřel s ním přátelství. Spolu se vypravili do boje proti nestvůrnému obru Chuvarovi. Tato výprava byla spojena s obrovskými překážkami a Enkidu utrpěl v boji. o bránu, vedoucí do Chuvarova okrsku, těžkou ránu.

Přesto doprovází Gilgameše, projdou velikým cedrovým lesem a dostanou se ke Chuvarovu hradu. Tam zabijí obludu a s její hlavou se vrací vítězoslavně domů. Potom se zamiluje bohyně Ištar do Gilgameše, ale ten ji odmítne, nebo ví, jak hanebně naložila se šesti milenci, které už měla. Uražená Ištar žádá svého otce boha nebes Ana, aby ji pomstil. Ten stvoří nebeského býka, který řádí mezi obyvateli Uruku; kdykoliv zafuní, utvoří se hluboká jáma a sta lidí padá do ní a hyne. Gilgameš a Enkidu postaví se mu na odpor. Enkidu ho uchopí za ocas a drží ho pevně. Zatím přiskočí Gilgameš a jednou ranou ostrého meče usekne mu hlavu. Zato prokleje Ištar Gilgameše. Nato vytrhne Enkidu jednu kýtu ze zabitého býka a křičí na bohyni, že by s ní naložil právě tak, kdyby ji dostihl. Tím popudí proti sobě všechny bohy a ti se rozhodnou, že nadejde brzo Enkidův konec. Rána na rameni, kterou utrpěl v boji s Chuvarem, začala bolet, působila mu veliké utrpení a pak i smrt. Gilgameš proseděl 6 dnů a nocí u jeho lůžka a doufal stále, že se přítel ze svých mdlob probudí. Konečně poznal, že je Enkidu skutečně mrtev, a vystrojí mu velkolepý pohřeb. Gilgameš truchlí a všechna knížata s ním. Aby uctil mrtvého přítele, dá zhotovit a před chrámem postavit velikou sochu svého přítele ze zlata. Gilgameš je smrtí přítele vytržen ze své rovnováhy a bojí se smrti a života v podsvětí, kde ubozí lidé žijí v hrozně tmě a živí se prachem a hlinou. Zatoužil po věčném životě. Uteče z domu, přijde na step a rozhodne se že vyhledá Uta-Napištiho, žijícího v zemi blaženosti daleko v moři. Musí překonat obrovské obtíže, než se k němu

dostane, Uta-Napištim mu vypravuje, jak se stal nesmrtelným: "Byl jsem králem města Šuruppaku a sloužil jsem svým bohům. Ti se jednoho dne usnesli na návrh boha Enlila, že zahubí lidstvo na zemi potopou. Všichni pro to hlasovali: Bůh Anu, Ninurta, Ennugi, Ninigiku, Ea, Istar atd. Ale Bůh Ea mrie chtěl zachránit, proto. promluvil ke mně ve snu: "Muži šurupacký, synu Ubara-tutua, -- strhni dům vystav loď- bohatství zanech, život vyhledej! - majetek v nenávisti měj, život zachovej - všechno simě živoucí uveď do lodí! - a lodi té, již postavíš, nechť: vyměřeny jsou rozměry její. - Nechť stejná je šířka i délka její Jako Apsu střechou ji pokryj ! I porozuměl jsem a Eovi, pánu svému, jsem pravil : "Vskutku, pane můj, cos mi řekl, toho si velice vážím a učiním tak. - Co však jen mám odpovědět městu, lidu, i starším? - Ea otevřel ústa svá - a pravil takto ke mně, služebniku svému: - Takto ty budeš mluvit k nim: " Poznal jsem, že Enlil ke mně nenávisť pojal. - Nechci již bydlet ve vašem městě. - Na půdu Enlilovu již nohy své položit nechci. - Na oceán se pustím a s Eou, pánem svým, bydlet budu. - On na vás sešle déšť hojnosti, skryše ptáků, ryb skryše, půda ponese úrodu hojnou,. zrána luskům dá dštít večer pak pšenici." - Jakmile zazářil první třpyt jitra, - zem celá se ke mně shromáždila.

Všechny muže jsem vyběhl k práci; strhli mé domy a lámali ohrady. Slabí nosili asfalt , silní vše potřebné přinášeli. - Pátého dne jsem navrhl rozměry její! - Jeden iku její plocha byla, desetkrát šedesát loktů vysoké byly její stěny, - desetkrát šedesát loktů byl okraj čtverce střechy. Navrhl jsem její vnější podobu a dohromady spojil. - Šesti střechami jsem ji pokryl - a rozdělil ji tak v sedmero pater. - Vnitřek jsem rozdělil ještě na devět částí a v její střed jsem zatloukl vodní, kolíky. - Vyhledal vesla a všechno potřebné do ní vložil. - Šest sárů asfaltu jsem nasypal do pece, 3 sáry smůly jsem do ní vylil - 3 sáry oleje nosiči přivlekli, v košicli

kromě jednoho sáru oleje, jehož k ucpání bylo třeba, - a dvou sárů oleje, jež uschoval si lodník. - Pro lid jsem porážel býky, - denně jsem pro ně zabíjel ovce. - Most, červené víno a bílé víno - dělníkům k' pití jsem dával jak říční vodu. - Slavili svátek jak o Novém roce. - Natřel jsem mastí a nalil na své. ruce. - Při západu slunce loď hotova byla.

- Obtížné bylo ji na vodu spustit, - kůly ji musili podložit shora i zdola, - až ze dvou třetin se na vodě octla. - Vše, co jsem měl, na ni jsem naložil, všecko stříbro, které jsem měl; jsem naložil na ni všecko zlato, které jsem měl, jsem naložil na ni. Co jsem měl z živého sémě, na ni jsem naložil. - Na loď jsem uvedl celou svou rodinu a příbuzné své. - Zvěř stepní i drobná zvířata stepní, všechny řemeslníky jsem uvedl na ni. - Lhůtu mi určil bůh Šamaš: "Až zrána luskům dám dštít a večer pak pšenici, - do lodí vstup a utěsni za sebou dveře." - Zrána luskům dal dštít, večer pak pšenici. - Na vzhled bouřného mraku jsem zíral, - bylo to mračno na pohled strašné: - Vstoupil jsem do lodí, za sebou uzavřel dveře. - K vysmolení lodí

Puzur-Amurrovi, lodivodu, - svěřil jsem palác, i s jeho jméním.

Jakmile zazářil první třpyt jitra, - ze základu nebes mrak černý vystoupil, - bůh Adad hřímal v něm - Šallat a Chamíš, křáčeli vpředu.

Kráčejí co nosiči trůnu přes hory, země, - Erragal stavidla vytrhne. - Kráčí bůh Ninurta a nechá přetékat hráze. Annunakové pochodně zvedli - a jejich záři zemi zažehují. - Zděšení z Adada stoupá až k nebi, - veškeren jas v temnotu mění. - Zem širá jak hrnec se třpytí.

Po celý den vál jižní vítr. - Dul prudce, vodami přikryl horstva, - jak vřava bitevní napadal lidi. - Bratr již ani neviděl bratra, - a lidi s nebe již poznati nelze. - Tu sami bozi se potopy lekli. - Prchnuvše vystoupili až k Anovu nebi. - Jako psi se choulí bozi, škrčení na rampě jeho. - Jako rodička Ištar křičí, - nařiká vládkyně bohů krásnohlasá; - "Na všechno potřebné do ní vložil. - Šest sárů asfaltu jsem na~ypal do pece, 3 sáry smůly jsem dn nf vylil - 3 sáry oleje nosiči přivlekli, v košicli

kromě jednoho sáru oleje, jehož k ucpání bylo třeba, - a dvou sárů oleje, jež uschoval si lodník. v Pro lid jsem porážel býky, - denně jsem pro ně zabíjel ovce. - Most, červené víno "a bílé víno - dělníkům k' pití jsem dával jak říční vod_u. - Slavili svátek jak o Novém roce. - Natřel jsem mastí . . : a nalil na své. ruce. - Při západu slunce loď hotova byla.

- Obtížné bylo ji na vodu spustit, - kůly ji musili podložit shora i zdola, - až ze dvou třetin se na vodě octla. - Vše, co jsem měl, na ni jsem naložil, -všecko stříbro, které jsem měl; jsem naložil na ni - všecko zlato, které jsem měl, jsem naložil na ni. - Co jsem měl z živého sémě, na ni jsem naložil. - Na loď jsem uvedl celou svou rodinu a příbuzné své. - Zvěř stepní i drobná zvířata stepní, všechny řemeslníky jsem uvedl na ni. - Lhůtu mi určil bůh ~amaš: "Až zrána luskům dám dštít a večer pak pšenici, - do lodí vstup a utěsni za sebou dveře." - Zrána luskům dal dštít, večer pak pšenici. - Na vzhled bouřného mraku jsem zíral, - bylo to mračno na pohled strašné: - Vstoupil jsem do lodí, za sebou uzavřel dveře. - K vysmolení lodí Puzur-Amurrovi, lodivodu, - svěřil jsem palác, i s jeho jméním.

Jakmile zazářil první třpyt jitra, - ze základu nebes mrak černý vystoupil, - bůh Adad hřímal v něm - Šallat a Chamíš, křáčeli vpředu.

Kráčejí co nosiči trůnu přes hory, země, - Erragal stavidla vytrhne. - Kráčí bůh Ninurta a nechá přetékat vhráze. Annunakové pochodně zvedli - a jejich záři zemi zažehují. - Zděšení z Adada stoupá až k nebi, - veškeren

jas v temnotu mění. - Zem širá jak hrnec se třpytí.

Po celý den vál jižní vítr. - Dul prudce, vodami přikryl horstva, - ; jak vřava bitevní napadal lidi. - Bratr již ani neviděl bratra, - a lidi s nebe již poznati nelze. - Tu sami bozi se potopy lekli. - Prchnuvše v stoupili až k Anovu nebi. - Jako psi se choulí bozi, škrčení na rampě jeho. - Jako rodička Ištar křičí, - nařiká vládkyně bohů krásnohlasá; -

"Někdejší dnové v bahno se přeměnili, - protože zlo jsem kázala ve shromáždění bohů. Jak jsem mohla zlo kázat, ve shromáždění bohů, -- vyhlásit válku ke zničení lidstva, - já, já, která jsem zrodila lidstvo? - jak potěr rybí teď moře plní." - .

A bozi Annunakové nařikají s ní. - Bohové sedí schouleni v pláči. Mlčí jejich rty Po šest dnů a nocí sedm burácel vítr a potopa s bouří pokryla zem. A když sedmý nadešel den, jižní vítr zastavil potopu i boj, - jež bojoval jak šiky vojsk.

Uklidnilo se moře, zmlkla bouře, potopa ustala. - Na počasi jsem se díval, všude zavládlo ticho - a všechno lidstvo v bahno se proměnilo. Jak střecha rovný se prostíral močál. - Poklop jsem otevřel a na mou tvář dopadl paprsek světla. - Poklek jsem, used a zaplakal. - A po mé tváři kanuly slzy. = Břehy jsem vyhlížel v obzoru moře. Za dvanáctkrát dva, - někdejší dnové v bahno se přeměnili, - protože zlo jsem kázala ve shromáždění bohů. Jak jsem mohla zlo kázat, ve shromáždění bohů, -- vyhlásit válku ke zničení lidstva, - já, já, která jsem zrodila lidstvo? - jak potěr rybí teď moře

A bozi Annunakové nařikají s ní. - Bohové :sedí schouleni v pláči. Mlčí jejich rty Po šest dnů a nocí sedm - burácel vítr a potopa s bouří pokryla zem. A když sedmý nadešel den, jižní vítr zastavil potopu i boj, - jež bojoval jak šiky vojsk,

Uklidnilo se moře, zmlkla bouře, potopa ustala. - Na počasi jsem se díval, všude zavládlo ticho - a všechno lidstvo v bahno se proměnilo. Jak střecha rovný se prostíral močál. - Poklop jsem otevřel a na mou tvář dopadl paprsek světla. - Poklek jsem, used a zaplakal. - A po mé tváři kanuly slzy. Břehy jsem vyhlížel v obzoru moře. Za dvanáctkrát dvanáct dvouhodin ostrov se vynořil. - Na hoře Nisir má loď přistála. - A hora Nisir loď držela nedovolujíc, aby zakolísala. - Den první, den druhý hora Nisir loď držela, nedovolujíc aby zakolísala. - Den třetí a čtvrtý hora Nisir loď držela, nedovolujíc, aby zakolísala. - Pátý a šestý den hora Nisir loď držela pevně, nedovolujíc, aby zakolísala. - A když sedmý den nadešel, holubici jsem vyslal a volně pustil ven. - Vylétla holubice, však zpět se zas navrátila, - nebo nebylo místa, kde spočinout by mohla a přilétla zpět. - Vlaštovku jsem vyslal a volně pustil, - vylétla vlaštovka, však zpět se zas navrátila, - nebo nebylo místa, kde spočinout by mohla a přilétla nazpět.

Havrana jsem vyslal a volně pustil. - Vylétl havran, a spatřil opadávající vody. - Hledá, poletuje, kráká, zpět se však nevrátil. - Čtyřem větrům jsem vypustil vše a vylil úlitbu. - Na samém vrcholu hory obět jsem přinesl zápalnou, - sedm a sedm jsem obětních postavil nádob, - do jejich misek jsem nakladl rákosí, cedr a myrhu. - Čichali bohové vůni, - čichali bozi vůni libou. - Bozi kol obětníka jak mouchy se shromáždili. - Když zdaleka přišla vznešená bohyně, - pozvedla veliké mouchy z drahokamů, jež Anu jí dle jejího přání zhotoviti dal. - "Vy, bozi zde, jako nezapomenu na tento náhrdelník z lazuritu, - tak v paměti budu mít tyto dny a nikdy jich nezapomenu. -

Nechť bozi k oběti jdou, - však jen bůh Enlil a~ k oběti nechodí, - protože potopu přivodil bez rozvahy - a lidstvo mé v záhubu uved." Když z dálky přicházel Enlil - a spatřil loď, Enlil hněvem vzplanul, - pln zloby proti bohům Igigi: - "Což někdo životem vyváz? Ni jeden člověk tu zkázu přežít neměl!" Ninurta otevřel ústa svá - a mluví k Enlilu hrdinovi: - "Kdo, kromě Ey zná osnovat plány? - Jen Ea zná věci všesky." - Ea otevřel ústa svá i - mluví k Enlilu hrdinovi: - "Ty, hrdino, nejmoudřejší z bohů, jak jen, jak jen jsi mohl potopu seslat bez rozvahy? Na hříšníka vlož hřích jeho - na zločince vlož jeho zločin! - Uvolňuj, aby nebylo odříznuto, přitahuj, aby se nerozpadlo. - Místo abys potopu přived, kéž lev by byl povstal a zmenšil lidstvo. - Místo abys potopu přived, - kéž vlk by byl povstal a zmenšil lidstvo. Místo abys potopu přived, kéž . . . hlad by byl nastal a zničil zemi! Místo abys potopu přived, - kéž bůh Erra byl by povstal a zahubil lidstvo! - Já jsem to nebyl, jenž vyzradil tajemství velikých bohů. - Jen přemoudrému jsem dal zřít sen, aby se dověděl tajemství bohů. Teď však vy svou pomozte radou! -" Tu Enlil do lodí vstoupil, - mne za ruce chopil a vyvedl ven. - Vyved i ženu mou, pokleknout jí dal vedle mne, - dotkl se čela našeho a stoje mezi námi požehnal nám. - Až dosud Uta-Napištim jen člověkem byl. Nyní Uta-Napištim i žena jeho k nám bohům podobni .budou. - Nechť daleko při ústí řek teď Uta-Napištim bydlí. I vzali mne a daleko při ústí řek mne usadili.

- Tím končí v eposu o Gilgamešovi zpráva o potopě světa. Známe tedy podrobně obě zprávy, biblickou i babylónskou. Jsou si v mnohém podobny a v mnohém se od sebe liší. Podobny jsou si ve věcech víceméně formálních a rozcházejí se ve věcech závažných.

Jak Nóach tak Uta-Napištim stavějí koráby z vyšší vůle v přesně jim stanovených rozměrech a použijí smoly k ucpání všech skulin, jimiž by mohla vniknouti voda dovnitř. Oba vezmou do lodí píci a potraviny pro lidi a živočichy: Oba koráby plují po vodě směrem k severu a utkví na pevné zemi až v horách arménských. Nóach i Uta-Napištim vyšlou z lodí ptáky, aby získali zprávy o poměrech na zemi. Když zjistí, že je země suchá, propustí všesky živočichy a přinesou obět' díků, která je milostivě přijata. Ale i v těchto shodných zprávách jsou značné rozdíly. Nóachova loď měla rozměry 300 x 50 x 30 loket a měla dvě poschodí. Uta-Napištimova 600 x 600 x 600 a měla osm pater. Nóach stavěl svůj koráb na suché zemi, Uta-Napištim na břehu řeky a spustil jej po válečkách na vodu. Nóach přenechal loď jejímu osudu, Uta-Napištim měl s sebou kormidelníka a lodníky s vesly.

Nóach stavěl koráb z nového dřeva, Uta-Napištim strhl své domy, aby získal dřevo.

Nóach stavěl svou loď 120 let a varoval lidi před hrozcím nebezpečím. Radil jim, aby se polepšili, neboť jen tím mohou zachránit své životy. UtaNapištim ji zbudoval za týden. Však mu také

pomáhali všichni muži z města, i ti slabí. Dával pro ně zabít denně mnoho volů a ovcí a dopřál jim mnoho vína, takže se měli jako o největším svátku, jen aby naplnili všechny síly a rychle pracovali. Ale oklamal je. Řekl jim, že staví loď, aby unikl hněvu boha Enlila, který mu hrozí záhubou, a zamlčel jim, že jim hrozí bezprostředně zkáza. Dopustil se tím na svých spoluobčanech mrzké zrady.

Nóach vzal s sebou do korábu páry všech pozemních živočichů, svou ženu, své tři syny a jejich manželky. Ale Uta-Napištim vzal jen část živočichů, zato celé své příbuzenstvo a vedle lodníků všechny řemeslníky a všecko své zlato, stříbro a vše, co mělo nějakou hodnotu.

Podle babylónské zprávy se přihnal náhle prudký orkán a zuřil celý týden. Ale v druhém týdnu byly již zase normální poměry v přírodě. Podle biblické zprávy přšlo 40 dnů a 40 nocí a trvalo to téměř rok, nežli nastalo nové jaro.

Podle biblické zprávy myslel Bůh na Nóaacha a všechny obyvatele korábu. Podle babylónské zprávy prožívali bozi dny hrůzy a strachu a hledali spásu v nejzazším koutě nebes. Tam se schoulili, bědovali, ječeli, kvíleli a dělali si výčitky, že hlasovali pro návrh boha Enlila, a nadávali, že něco tak hrůzostrašného způsobil. S lidmi soucit neměli a říkali, že je měl Enlil zahubit divokou zvěří nebo hladem, ale ne tak strašným orkánem.

Po potopě světa obětoval Nóach zápalnou oběť díků, kterou Hospodin milostivě přijal a řekl Nóaachovi, že lituje obětí potopy a že již nikdy žádnou potopu na zem nesešle. Požehnal Nóaachovi a jeho synům. Přál jim, aby byli plodní, množili se a zalidnili, všechny zpustlé krajiny. Ujistil je, že se už žádné potopy bát nemusí, neboť dokud bude svět stát, bude se pravidelně střídát den s nocí, léto se zimou a po době setí nadejde doba žní. Ale potopa už nikdy nepřijde. Aby lidé o tom nepochybovali, uzavřel Bůh s nimi smlouvu a prohlásil, že duha, která se občas po dešti v oblacích objeví, bude zjevným znamením smlouvy, kterou se zavázal, že nikdy lidstvo potopou nepotrestá.

I Uta-Napištim přinesl oběť díků. Postavil 2 x 7 obětních nádob a naplnil je rákosím, cedrem a myrhou, zapálil je a bozi se radovali, když čichali libou vůní. Slétni se k oběti jako mouchy. A tu pronesla bohyně Ištar také přísahu; ale jak se liší, její přísaha od přísahy Hospodinovy! Přisáhala při svém nádherném, drahocenném náhrdelníku, že nikdy nezapomene na hrůzy, které během trvání potopy zažila.

Když Bůh Enlil při této oběti zjistil, že se nějací lidé zachránili, zlobil se hrozně a dělal výčitky všem bohům, že prozradili veliké tajemství. Bůh Ea, jediný vševědoucí Bůh, se omlouval, že dal svému ctiteli Uta-Napištimu ve snu znamení, kterému dobře porozuměl. A tu šel Bůh Enlil, povýšil UtaNapištimho a jeho manželku na nesmrtelné bohy, vykázal jim k bydlení zemi blažených, ale nestaral se vůbec o

ostatní lidi v korábu, o lodníky a řemeslníky a nedovidáme se nikde, jak se dostali do svých domovů.

Je patrné, že babylónskou zprávu napsal pohanský básník dobrodružných událostí, který chtěl lidskou fantazii napínat, a nešlo mu nijak o přesnost. V jeho eposu poznáváme jména 22 bohů, 25 bohyň a celé řady různých božstev, věřil v ně, ale velkou úctu jim neprokazoval. Jinak by nebyl vložil do úst Gilgamešových pomluvy, kterými odbyl bohyni Ištar, když se ucházela o jeho lásku. Vytýkal jí, že všechny své přátele, jimž věrnost slibovala, zrádně oklamala.

Biblickou zprávu psal bohobojný historik a pedagog, který měl na mysli blaho lidstva. Vypravuje, že Bůh potrestal potopou ničemné lidi za jejich krutosti a násilnosti a že zachránil muže bohobojného, spravedlivého, mravně bezúhonného, aby se stal praotcem nového lidského pokolení, které by podle jeho vzoru žilo a po cestách božích kráčelo, konajíc dobro a vystíhající se všeho zlého. Ukazuje nám zároveň, že všechno lidstvo, jež žije, pochází od jeho synů a i když jsou sebe větší rozdíl mezi Semity, Jafetity a Chamity, jsou přece všichni potomci Nóaachovi a tedy blízcí příbuzní, kteří se mají bratrsky milovat.

Jeho zpráva je lidumilná, výchovná a poučná, nebo dokazuje, že dobrým se dostává odměny a zlým trestu. Hlásá, že o lidských osudech rozhoduje spravedlivý Bůh, který je pln lásky a soucitu a nemá zájem, aby lidi trestal, nýbrž na tom, aby poznali, že na světě bude dobře, když bude mít každý občan blaho svých bližních na mysli. Necht' ví každý násilník a každý sobec, že je nepřitelem světa a zdržuje vývoj lidstva ke konečnému rozvoji, který nastane až budou všichni lidé spravedliví, mravně bezúhonní a budou kráčet cestami božími.

Nemůžeme dát za pravdu těm, kdo tvrdí, že biblická zpráva byla psána na podkladě zprávy babylónské, nýbrž souhlasíme s těmi učenci, kteří tvrdí, že Abrahám, když se stěhoval ze země chaldejské do země kanaanské, znal od svých předků zprávu o potopě světa a tu pojal Móše do své Tóry, nebo odpovídala jeho výchovným a všelidským tendencím.

Snad nemá biblická zpráva velký význam pro dnešní historiky, ale má význam pro pedagogy, nebo vypravuje, že Nóach vyslal ze svého těsného korábu holubici, aby zjistila, zda už vymizely všechny stopy ničivé pohromy

Ona se vrátila a přinesla mu olivový lístek jako znamení, že nastalo nové jaro, nové období rozvoje a rozkvětu. I my vysíláme čas od času holubice ven a byli bychom přešťastní, kdyby nám přinesly zprávu, že se všichni lidé stydí za své násilnosti, že se stydí za krev, která byla na tisíci bojištích prolita, že litují všech nevině zavražděných osob a hlásají mír, mír vzdáleným i blízkým, mír všem potomkům Nóaachovým, Semitům, Chamitům a Jafetitům

Poznámky k sidře Noach (Geneze 6,9 – 11,32)

Deset generací od Adama k Noachovi zklamalo, upadalo stále více. B-h nakonec rozhodl, že lidstvo vyhladí ze světa, s výjimkou Noacha a jeho rodiny a tolika živočichů, aby stačili znovu zaplnit zemi po katastrofě. Jako byl Adam otcem všeho lidstva, tak se Noach stal otcem lidstva po potopě. Ačkoliv ho tedy Tóra již výše zmínila jako poslední článek rodopisu předků, nyní ho zmiňuje znovu i s jeho syny, jako praotce lidstva.

„**noach iš cadik** - Noach byl muž spravedlivý“

Raši- Verš začíná slovy „toto je rodopis Noacha“ a pokračuje jeho chválou. Podle midraše nás tím Tóra učí, že základním „rodokmenem“ spravedlivého jsou jeho dobré skutky, neboť to, co záslužného člověk vykoná, je jeho nejlepším dítětem.

Rb. Moše Feinstein- Proč Tóra pokládá dobré skutky člověka za jeho potomky? Člověk má milovat dobré činy tak, jako miluje své děti a má dělat dobré skutky z lásky, ne z povinnosti. Dobrý čin nikdy nemá znevažovat jako bezvýznamný, tak jako nikdy nepřestane milovat své dítě, i když to dítě nemá žádné vynikající schopnosti. A měl by se snažit ze všech sil, aby své konání zlepšil, tak jako nešetří námahou, aby pomohl svým dětem.

„**bedorotav** - ve svém pokolení“

Raši- Je to vykládáno různě. Někteří Moudří tvrdí, že je to chvála: Noach byl spravedlivý dokonce i ve své zkažené generaci, a o kolik spravedlivější ještě mohl být, kdyby žil v pokolení spravedlivých- kdyby měl společnost a příklad Avrahama! Podle jiných však je to míněno kriticky: Noach byl spravedlivý jen ve srovnání se svými zcela zkaženými současníky, kdyby žil v době Avrahama, zapadl by.

Sefer Ha Paršijot- Spravedliví každého pokolení musí být posuzováni podle podmínek své doby.

„**et-haelohim**“

Ramban- Obával se pouze B-ha, nedal se zlákat astrologií a určitě ne modlářstvím. Kráčel po cestě, kterou mu ukázal B-h.

„**šloša vanim** - tři syny“

Nejsou uvedeni podle věku: nejstarší byl Jafet, ale jako první je uveden Šem, neboť Tóra je řadí podle jejich mudrosti. (Sanhedrin 69b)

Radak- Ačkoliv Noachovi synové již byli zmíněni dříve, nyní jsou opět uvedeni v souvislosti se spravedlivostí Noacha, aby se naznačilo, že ji Noach vštípl i svým synům.

Země byla před B-hem zkažená

Chování lidí se stále zhoršovalo. Nejdříve hřešili nemorálností a modlářstvím- skrytě, jen před B-hem. Pak „byla země plná násilí“ a všichni to brali za samozřejmé.

Zohar- Celá země byla zkažená, protože člověk je esencí země a jeho zkaženost infikovala všechno.

Tak hřích postupuje: začíná v soukromí, kdy lidé ještě mají povědomí, co je dobré a co špatné. Když se však hřích stane zvykem, lidé postupně ztratí stud a nemorálnost se stane přijatou- a dokonce požadovanou- normou chování. V době Noacha zasáhla nemorálnost i zvířata, takže se pářily různé druhy mezi sebou.

Rb. Hirsch- Midraš říká, že lidé kradli jeden od druhého pomocí drobných úskoků, jež nebyly postižitelné soudem. I když to není nejzávažnější hřích,

je nebezpečný svými důsledky, protože krádež v mezích zákona oslabuje vědomí hříchu a narušuje sociální citění a vztahy.

Rozhodnutí

Raši- B-h učinil rozhodnutí, že pokolení, jež se chová tak nemorálně, ztratilo právo na život, ale přesto ještě projevil slitovnost. Mohl Noacha zachránit mnoha způsoby- proč ho nechal stavět archu 120 let? Když ho zvědavci viděli při práci na arše, mohli se zeptat, co dělá a proč, a on jim mohl odpovědět: B-h přivodí potopu světa za vaši hříšnost. Možná by je to přimělo k nápravě. Ale nezeptali se a místo toho se Noachovi pošklebovali.

„**ase lecha** - udělej si“

Abarbanel- Noach stavěl archu sám.

Zohar- Noach se ani nepokusil ovlivnit své současníky a domluvit jim, proto je potopa nazvána „mej noachovy Noacha“ (Iz 54:9). Naznačuje se tak, že Noach byl zodpovědný za potopu

Alshich- „udělej si“ symbolizuje jeho chování. Držel se stranou svých současníků, místo aby je napomínal a usiloval se přimět je k tomu, aby napravili své chování. Proto je teď osamělý v arše, s dobyt看em a divou zvěří.

Rozměry archy byly 450 x 75 x 45 stop.

„**cohar** - okno“

Raši- Podle některých to byl světlík, podle jiných drahokam, který odrážel vnější světlo dovnitř.

„**veel-ama** - na loket“

Střecha se svažovala o loket, aby mohl déšť stékat.

„**briti** - má smlouva“

Raši- Tj. slib, že roční zásoby potravy se v arše nezkaží,

Sforno- anebo smlouva po potopě, že B-h již podruhé svět potopou nezničí .

„**šenajim mikol** - dva z každého“

Další verš pak říká, že to má být vždy samec a samice, aby se po skončení potopy mohly druhy rozmnožovat. Později dostal Noach příkaz, aby košer druhů, vhodných k obětem, bylo po sedmi párech.

Ramban- Byla tam velká zvířata, např. sloni a mnoho různých zvířecích druhů všech velikostí, za normálních okolností by to množství nestačilo pojmout ani deset arch, nehledě na zásoby potravy na celý rok- byl zázrak, že se to vše vešlo do jedné nijak velké archy. Zázrakem by se jistě vše vešlo i do menší archy a Noach by tím byl zbaven části dřiny, ale B-h chtěl, aby zázrak byl méně nápadný a lidé nespolehali tolik na zázrak.

Raši, Sanhedrin 108b- Zvířata přicházela za Noachem sama od sebe a on je uváděl do archy. Byla přijata jen ta, která se nepářila s jinými druhy.

„**ašer jeachel** - za pokrm“

Podle midraše tvořily většinu zásob sušené fiky a seno pro zvířata. Noach také uskladnil semena pro budoucí osev.

Vejití do archy

Raši- B-h řekl Noachovi, aby se i s rodinou uchýlil do archy, protože potopa začne za sedm dní. Také mu nyní nařídil, aby vzal do archy po sedmi párech košer zvířat, aby je po skončení potopy mohl použít k obětem.

Sforno- Až do této chvíle mluví Tóra o B-hu jako o Elohim, tj. označení B-ží vlastnosti přísného

spravedlivého soudu. Nyní je nazván Hašem- vlastnost milosrdenství, neboť zachrání před potopou nejen Noacha, ale i jeho rodinu a majetek. Užití tohoto B-žího jména také naznačuje, že budoucí Noachovy oběti budou přijaty.

„**ki lejamim od šiva** - neboť za sedm dní“

Raši- Po období, jež B-h lidem určil k pokání, přidal ještě sedm dní.

Jiný výklad: těchto sedm dní byl smutek za Metušelacha, který právě zemřel, z úcty k mrtvému B-h odložil potopu. „**noach uvanav** - Noach a jeho synové...“

Raši- Muži a ženy jsou uvedeni odděleně, protože bylo zakázáno mít manželský styk v době, kdy celý svět postihla katastrofa.

„**mipnej mej hamabul** - před vodami potopy

Raši, midraš- Naznačuje se, že Noach s rodinou vešli do archy, až když je k tomu donutilo stoupání vody. Podle midraše nebyla jeho víra zcela dokonalá, protože kdyby mu již nesahala voda po kotníky, do archy by nevstoupil. Možná se domníval, že se B-h ve svém milosrdenství obměkčí, nebo že se lidé v posledním okamžiku začnou napravovat. Verš naznačuje nesouhlas s jeho jednáním, neměl kvůli svým domněnkám zdržet splnění B-žího příkazu.

„**ašer ejnena tehora** - která nejsou čistá“

Tóra užívá tohoto dlouhého opisu, místo aby jednoduše použila slova tmea-nečistá. Je to naučení pro nás: člověk by neměl užívat neslušných výrazů, když i Tóra, která klade takový důraz na stručnost, raději přidá pár písmen navíc, než aby užila hrubého slova. (Pesachim 3a)

„**šnajim šnajim** - vždy po páru“

Raši- Nejméně jeden pár od každého druhu

Mizrachi- a po sedmi párech košer zvířat.

Rb. Jakov Kamenetsky- Náš verš říká, že nekošer zvířata přicházela k Noachovi sama od sebe, ale v.2 říká, že košer zvířata nepřišla, Noach je musel „vzít“. Nekošer zvířata byla v arše jen kvůli zachování druhu, košer zvířata měla po skončení potopy také posloužit k obětem. B-h chce, aby oběti byly výsledkem úsilí člověka, proto přikázal Noachovi, aby košer druhy našel a přivedl.

Ramban- Po jednom páru od všech druhů, včetně košer, přišlo samo od sebe, tj. B-h způsobil, že přišly. Zbývajících šest párů od každého košer druhu musel Noach přivést. B-h je sice také mohl poslat a bylo by to bez námahy, ale to by zmenšilo hodnotu obětí. Oběť, kterou člověk dá ze své svobodné vůle, je výrazem vděčnosti a snahy přiblížit se B-hu- tedy jeho touha a jeho námaha dávají oběti cenu.

„**kaašer civa elohim** - jak B-h přikázal“

Ramban- Tóra chválí Noacha, že úzkostlivě dbá všech příkazů B-žích.

Potopa

Seder Olam- Potopa začala v Noachově 600. roce života, tedy 1656 let od Stvoření.

Tóra říká, že začala ve druhém měsíci roku, což Raši vykládá tak, že začala v chešvanu, který je 2. měsícem od Roš hašana. To je ve shodě s talmudickým názorem rb. Eliezera. Rb. Jehošua tvrdí, že začala v ijaru, který je 2. měsícem od nisanu. Měsíce se však počítají od nisanu až po Exodu.

„**bišnat šeš-meot šana** - v šestistém roce“

Podle Zoharu odkazuje tento verš, který mluví o vodách shora i zdola, k možnosti velkého duchovního růstu, jenž byl stanoven na tento rok- měl to být rok, kdy bude dána psaná i ústní Tóra. Avšak lidstvo žalostně selhalo a nezasloužilo si, aby se to stalo. Podle Zoharu další podobná možnost duchovního rozkvětu měla být lidstvu dána v 6.století 6. tisíciletí, tj. v l. 5.500- 5.600 (léta 1739/40- 1839/40 o.l.) Skutečně toto století zaznamenalo nebývalý rozmach studia Tóry i prudký vzestup světského myšlení a událostí- např. americká a francouzská revoluce, průmyslová revoluce, pokrok v politickém a ekonomickém myšlení.

Lijavec- potopa

Raši- V tomto verši je psáno lijavec, ve v.17 se říká potopa. Srážky byly zpočátku méně intenzivní, aby se v případě, že lidé se v nejzazším okamžiku začnou kát- mohly změnit v požehnaný déšť. Když se to nestalo, déšť se proměnil v potopu.

Radak- Nejdříve vody nadzvedly archu, pak se rozbouřily a archa se bezmocně zmitala.

Ibn Ezra- Verš 18 a 19 opakuje slovo meod- velmi, aby se zdůraznila mohutnost vod.

Ramban- Moudří dodávají, že vody byly vařící (Sanhedrin 108b). Je užito výrazu gvura- síla, i to je narážka na ohromné množství vody, která vyvracela stromy a odnášela budovy.

Haamek Davar- V době potopy byla nejvyšší horou světa hora Ararat; hladina vody byla 15 loktů nad jejím vrcholem. Hory, které jsou nejvyšší v současné době, vznikly či vypjaly se do nynější výše až v důsledku potopy; vlivem intenzivního žáru, bouře a tlaku vod došlo k pohybu geologických vrstev, který pohřbil zvířata.

Malbim- Pokusy o dataci fosilií a půdních vrstev jsou neúčelné, neboť nikdo nemůže vědět, jak přesně působil žár a tlak vody.

Mizrachi- Verš zmiňuje jen suchozemní tvory, naznačuje tím, že B-h ušetřil ryby, které byly mimo lidské hříchů.

Ustupování vody

„**vajizkor elohim** - B-h pamatoval“

Jistě je absurdní představa, že B-h může „zapomenout“. Tóra užívá podobných výrazů pro snadnější pochopení věci: B-ží moudrost se nyní rozhodla projevit milosrdenství- podle komentátorů si je Noach zasloužil, protože celou dobu v arše krmil zvířata a staral se o ně.

Raši- B-h měl na paměti, že zvířata, kterým bylo dovoleno vejít do archy, se předtím nepářila s jinými druhy.

Ramban- Noach byl spravedlivý muž a B-h mu slíbil, že ho zachrání. Pokud jde o zvířata, B-žím záměrem bylo, aby na zemi žily tytéž druhy jako před potopou.

„**ruach** - duch“

To je výklad Rašiho, Ramban a další vykládají jako „vít“.

Tento duch či vítr způsobil, že vody přestaly běsnit, zavřely se prameny vod a potopa začala ustupovat. Vody začaly klesat 1.sivanu, tj. v sedmém měsíci, po 150 dnech od 27. kislevu, kdy přestalo pršet. 17. sivanu dosedlo dno archy na horu Ararat. Teprve v desátém měsíci od začátku deště se objevily vrcholky hor. Po

dalších 40 dnech otevřel Noach světlik, aby zjistil, zda již lze vyjít z archy a začít znovu život na zemi.

Vypuštění krkavce

Sforno- Noach zkoumal, zda není dosud příliš vlhko- bylo, protože krkavec létal dovnitř a ven, neměl nic v zobáku, známka toho, že země ještě dostatečně nevyschla a rostliny nezačaly rašit..

Radak- Krkavec se živí mršinami, kdyby měl něco v zobáku, byl by to důkaz, že voda klesla natolik, že už se objevila pevná země.

Ibn Ezra- Krkavec létal dovnitř a ven, dokud Noach nevyšel z archy.

Holubice

Raši- Sedm dní po vypuštění havrana vypustil Noach holubici- kdyby našla nějaké pevné místo, nevrátila by se.

Ramban- Vrcholky hor sice již byly vidět, ale nebyly tam žádné stromy, na nichž by si mohla začít stavět hnízdo,

Sforno- anebo byla země dosud příliš promáčená.

„**vajišlach jado vajikacheha** - vztáhl ruku ...“

Haamek Davar- Z Noachova soucitného chování se učíme, že se máme stejně přívětivě chovat k poslu úspěšnému i neúspěšnému, pokud nebyl neúspěšný vlastní vinou.

„**vatavo elav hajona** - holubice se vrátila k němu“

Haamek Davar- „k němu“, tj. vrátila se k Noachovi proto, aby splnila úkol přinést B-ží znamení, tedy nevrátila se proto, že byla unavená či proto, že chtěla zpět do hnízda v arše.

Raši- List hořké olivy vyjadřuje symbolicky „lepší je jíst hořký pokrm z B-ží ruky, než sladký jako med, ale záviset na smrtelníku“

Rb.Hirsch- Celý rok neměla holubice vlastní potravu, musela spoléhat na laskavost Noacha. Nyní našla a přinesla hořký lísteček, který by za normálních okolností nevzala k jídlu.

Země vysychá

Raši- Zemský povrch vysychal, ale nebyl dost pevný k chůzi.

Radak, midraš- Proto Noach čekal, až mu B-h přikáže opustit archu.

Raši- Od začátku deště 17. chešvanu do 27. chešvanu následujícího roku, kdy konečně mohl Noach vyjít z archy, uplynul plný solární rok- 365 dní.

Vyjdi z archy

Když B-h řekl Noachovi, že se zachrání v arše, užívá Tóra jména Hašem, označující B-ží vlastnost milosrdenství; nyní mu B-h říká, ať se vrátí na suchou zemi a Tóra užívá jména Elohim, tj. vlastnost soudu, ale také B-ží vláda nad přírodou. Numerická hodnota slova elohim je stejná jako slova hateva- příroda.

„**hajece** - vyved' je“

Raši- Masoretským pravopisem hoce, s výslovností hajece. Má to dvojitý význam: hajece- vykaž je, tj. řekni jim, ať sama odejdou. Hoce- vyžeň je, tj. kdyby sama neodešla.

„**vaarec** - po zemi“

Raši- Teprve když byla zvířata zpátky na zemi, mohla se opět rozmnožovat, v arše byla veškerá pohlavní aktivita zakázaná. Další verš uvádí odděleně muže a ženy, náznak, že zákaz stále platil, i po skončení potopy.

Gur Arje- Noach v obavě z další potopy rozhodl se k pohlavní zdrženlivosti, řka „mám plodit děti k prokletí“? (midraš) Nato B-h slíbil, že již další potopa nebude.

Noach přináší oběti

Pirkej d'Rb.Eliezer- Noach si pomyslel: B-h mě zachránil před potopou a vyvedl mě z archy, jsem povinen přinést mu oběť, i oběť pozdvihování.

Rb.Hirsch- Ve spojení s oběťmi je B-h vždy nazýván Hašem, jménem, označujícím Jeho vlastnost milosrdenství- oběti míří k B-hu slitovnému, který si přeje život, ne smrt a utrpení. Smyslem oběti je vyjádřit oddanost člověka B-hu a touhu po užším přiblížení k B-hu.

Ramban, Hilchot Bejt HaBechira 2:2- Podle tradice byly oltáře Davida, Šloma, Avrahama (kde svázal Jicchaka), Noacha, Kaina, Abela i Adama všechny na téže místě, na hoře Morija, na místě, kde stál jeruzalémský Chrám.

„**el-libo** - ve Svém srdci“

Ramban- Užití tohoto výrazu naznačuje vždy, že B-h učinil rozhodnutí, které nezjeví prorokovi (Noachovi) hned.

„**ra mineurav** - je od mládí zlý“

Ramban, Abarbanel- Člověk má od narození pud ke zlému, dříve, než dosáhne zralosti a moudrosti, aby s ním bojoval, tj. animální pudy v člověku jsou vrozené, intelekt a touha po sebezdokonalení se rozvíjí a tříbí s věkem. Jednotlivci tedy jsou odpovědní za své hříchy, ale lidstvo jako celek nebude za svou hříšnost zničeno, B-h je potrestá méně drasticky.

B-h zaručil, že dokud bude svět existovat, neustane střídání přírodních dob.

Chafec Chajim říkával, že kdyby se ho někdo zeptal, odkud má jistotu, že příští den vyjde slunce nebo že po zimě přijde jaro, odpoví mu, že v tomto verši: B-h ujistil, že toto vše půjde nepřetržitě svým během. Nevěřící potřebují statistiky a odborné studie, pro věřící je průkaznější B-ží slib- „pro věřící neexistují žádné otázky, pro nevěřící neexistují žádné odpovědi“.

Nový začátek

Svět prospíval B-žím pozhánáním, dokud ho generace potopy nezničila svou zkažeností. Když Noach vyšel z archy, B-h obnovil pozhánání plodnosti života tím, že je zopakoval Noachovi a jeho synům.

„**peru urevu**“

Raši- V našem verši je pozhánání, že lidstvo bude plodné, ve v.7 je přikaz plodit děti.

Abarbanel- Když Noach vyšel z archy a viděl, že svět je zničený a jen čtyři manželské páry naživu, byl otřesený. B-h mu dodal důvěry svým pozhánáním.

„**umoraachem** - bázeň...“

Abarbanel- Aby se Noach nebál, že malá hrstka lidí bude ve stálém ohrožení divou zvěří, B-h ho ujistil, že vstřípi zvířatům strach z člověka

Zohar- V ideálním stavu stačí člověku k zastrašení zvířat obraz B-ží, v němž byl stvořen. Ale když generace potopy klesla na úroveň zvířat, strach pomínil. Nyní B-h pozhánání obnovil, tj. dokud člověk bude mít v sobě obraz B-ží, nemusí se bát divé zvěře, ale klesne-li jako generace potopy, musí se bát.

Or HaChajim- B-h nyní dal Noachovi a jeho synům právo, které neměl Adam ani jeho potomci: smí jíst

maso. Je to proto, že 1/ nebýt spravedlivosti Noacha, žádný živý tvor by potopu nepřežil. 2/ po celou dobu v arše se Noach o zvířata staral. O něm vskutku platí „Budeš jíst lopotu svých rukou“ (Ž 128:2)

„**ach-basar be nařšo** - ale maso s jeho duší“

Raši- Je zakázáno jíst „úd živého zvířete“: maso je zakázáno, dokud je v něm život, a to se týká také krve.

Tóra omezuje právo člověka vzít život, B-h bude volat k zodpovědnosti i toho, kdo proleje svou vlastní krev, neboť lidský život nepatří člověku, ale B-hu. I když Noach dostal právo nad životem zvířat, nemá právo spáchat sebevraždu (Bava Kama 91b, Raši)

„**mijad kol-chaja** - každého zvířete“

Raši- Zvířata nesmí zabíjet lidi

Ran, cituje Abarbanel- pokud zabijí, budou zabita rukou B-ží

Berešit Raba 34:13- Jiný výklad: verš se týká osoby, která způsobí, že druhý je zabit zvířem.

Ramban- Jiný výklad: verš mluví o vraždě a varuje nás, že B-h nenechá vraha bez trestu, vrah zahyne divou zvěří nebo rukou člověka.

„**umijad haadam** - rukou člověka“

Další příklady prolití krve, jež B-h nepromine: ten, kdo zabije beze svědků a není postižitelný soudem; ten, kdo zabije svého bratra, tj. někoho, koho tak velmi miluje, že ho mohl zabít jen neúmyslně, náhodně. I v tomto případě je vrah do jisté míry odpovědný, že nebyl náležitě pozorný. Když je vzat lidský život, B-h uloží trest podle míry zločinnosti či nedbalosti, jež vedla ke smrti.

Duha znamením smlouvy

B-h uzavřel smlouvu s Noachem a jeho potomstvem a veškerým živým tvorstvem až do konce časů. Znamením smlouvy je duha. Vždy po bouři, jež by mohla být předzvěstí potopy, objevuje se duha, připomínající B-ží slib nikdy už lidstvo nevyhubit.

Ibn Ezra- B-h vytvořil takové atmosférické podmínky, aby po dešti byla vidět duha. Většina komentátorů s ním nesouhlasí a tvrdí, že duha existovala od Stvoření, nyní se pouze stala znamením slibu.

Rb.Hirsch- Je to věčné znamení toho, že B-h dovede lidstvo k jeho nejvyššímu cíli, bez ohledu na to, jak bezúspěšná se budoucnost jeví.

To, že duha je úkaz předvídatelný a vysvětlitelný přírodními zákony, není nijak v rozporu s tím, že je to B-ží znamení. Také nový měsíc, symbolizující schopnost obnovení a obrody, již B-h dal židovskému národu, lze vypočítat, dokonce s přesností zlomku vteřiny a na stovky let dopředu- na tom je založen židovský kalendář, vyhlášený ve 4.st. B-h využívá přírodní jevy Svěho světa jako připomínku Svě smlouvy, mnoho přírodních zákonů tak připomíná myslícím lidem, že B-h vládne nad přírodou.

„**velo-jikaret kol-basar od** - už nikdy...všechno tvorstvo“

Sforno, Or HaChajim- Možná bude zničena část populace, ale nikdy ne celý svět, potopou ani jinou katastrofou,

Chizkuni- ani když lidstvo bude hříšné.

Egyptané se zmýlili, když se domnívali, že jestli B-h slíbil nikdy nezpůsobit potopu, mohou topit židovské děti bez obav, že jim to B-h odplatí míra za míru. Neuvědomili si, že B-ží slib se týkal lidstva jako celku,

proto pak egyptské vojsko utonulo po rozdělení Rákosového moře.

„**ledorot olam** - pro pokolení navždy“

Raši, Mizrahi- Slovo dorot- pokolení je psáno bez vav, je to náznak, že duha se nemusí objevit v každém pokolení. V dobách výjimečně spravedlivých, např. za vlády krále Chizkijáše či v době Šimona bar Jochaje, nebylo ujištění duhy nutné.

„**leot brit** - znamení smlouvy“

Orach Chajim 229:1- Kdo spatří duhu, řekne požehnání „...Jenž pamětliv je smlouvy, je věrný Svě smlouvě a splní Svě slovo“.

„**zot ot-habri t** - toto je znamení.“

Sforno- Při spatření duhy si připomeneme potopu, je to výzva k nápravě.

Opilost a potupení

Tóra zachycuje událost, jež potupila Noacha a vyústila do požehnání i prokletí, jež ovlivňují dějiny až do dnešních dnů. Epizoda dokládá, že i ti největší lidé mohou přijít o svou důstojnost, ztratí-li kontrolu nad sebou a ukazuje nám- na různých reakcích Noachových synů- že v krizové situaci se projeví pravý charakter člověka.

Rb.Hirsch- Tóra zmiňuje jména Noachových synů dvakrát, jakoby chtěla upozornit, že tento spravedlivý otec zplodil tři zcela rozdílné syny. Ale všichni tři- i Cham- si zasloužili být zachráněni před potopou.

Sforno- B-h dal požehnání plodnosti všem synům, i Chamovi. Z nich se celý svět opět zalidnil.

Abarbanel- Rozdělili si tři světadíly: Šem měl Asii, Cham Afriku a Jafet Evropu.

„**vajachel noach** - poklesl...“

Tak vykládá Raši. Noach poklesl, protože tak moc dychtil po víně, že vysadil vinici dřív než jiné stromy.

Jiní komentátoři vykládají tento obrat jako „Noach začal“. Noach byl první, kdo sázel vinice, ne jednotlivé vinné keře, tak velká byla jeho žádostivost po víně.

„**iř haadama** - muž země“

Raši- Slovo iř naznačuje moc, Noach byl pánem, protože země byla zachráněna díky němu.

Ibn Ezra- Jiný výklad: Noach je spojován se zemí, protože byl dovedný v polním hospodářství,

Ramban- nebo proto, že raději obdělával půdu než stavěl města.

„**vajace cham avi kenaan** - Cham, otec Kenaana“

Noach se v opilosti obnažil a Cham na něj neuctivě hleděl.

Rb.Hirsch- Výraz „erva“ může znamenat „hanba“: Cham měl radost, když viděl otce opilého a neupraveného.

Raši- Kanaan je spojován s touto událostí, protože se podílel na zostuzení Noacha. Někteří Moudří uvádí, že to byl on, kdo spatřil Noacha a běžel to hned říci svému otci Chamovi.

Sforno- Cham sledoval- a nezasáhl proti tomu- jak Kanaan potupil Noacha (podle Pirkej d'Rb.Eliezer Kanaan Noacha kastroval, jiní tvrdí, že to udělal Cham). Ať už Kanaan situaci přivodil či zhoršil, Cham se zachoval hanebně, neboť vešel do Noachova stanu a pásl se na Noachově ponížení, a místo aby odvrátil pohled a zakryl ho, jak to potom udělali jeho bratři, posměšně jim to sděloval.

„**vajikach šem** - Šem vzal“

Raši, midraš- Sloveso je v singuláru, neboť to byla iniciativa Šema, Jafet se pak připojil. Potomci Šema (Židé) byli za to odměněni mičvou cicit (třásně na oděvu), potomci Jafeta pohřbením v Erec jisrael a potomci Chama byli nakonec „hnáni králem Asýrie... nazí a bosí...“ (Iz 20:4).

Raši- Šem a Jafet si dali plášť na ramena a vešli pozpátku, odvracejíce pohled; když Noacha přikrývali, dívali se stranou.

I když Cham nebyl z nich nejmladší, je nazván „malý“, protože byl neschopný a opovrženímhodný.

Noach předpovídá osud svých synů

„arur kenaan - proklet bud“

Midraš- Cham zhřešil a proklet je Kenaan? Rb.Jehuda říká, že B-h požehnal Noachovi a jeho synům, a nemůže být prokletí tam, kde bylo dáno požehnání. Noach tedy proklel svého vnuka. Rb.Nechemja říká, že Kenaan si mohl za své prokletí, protože k němu vyprovokoval

Radak- Noach předvídal, že potomstvo Kenaana bude vždy hříšné a nemorální. Proto se praotcové tak striktně vyhýbali manželství s Kenaankami.

„eved avadim - otrok otroků“

Sforno- Platí doslova, protože Kenaanci budou zotročeni národy, které jsou samy v područí.

Ralbag- Nebo je to obrazné vyjádření s významem „nejposlednější z otroků“

Haamek Davar- Mnoho potomků Šema a Jafeta upadlo do otroctví a ne každý Kenaanec byl otrokem. Kletba spočívá v tom, že Kenaanci byli od narození obklopeni kulturou otroctví a nedychtili zhloubi duše po svobodě. Potomci Šema a Jafeta si uchovali nezlomeného ducha, prahli po svobodě, i když byli v otroctví.

„baruch hašem“

Noach nepožehnal Šemovi přímo, ale jeho požehnání vypovídá o povaze a usilování Šema: potomkem Šema je Izrael, jehož hlavním životním cílem je sloužit B-hu a hlásat jeho slávu ve světě.

Rb.Hirsch- I když Izrael je nejoddanějším služebníkem B-žím, B-h je B-h celého světa, B-hem Avrahama, Jicchaka a Jakova je nazýván proto, že se zvláště projevoval v jejich životech a protože oni uznali a hlásali Jeho velikost.

Verše požehnání mapují vztah lidského intelektu a spirituality: Jafet byl požehnan krásou a vnímavostí, Šem svatostí a B-ží přítomností. Z mnoha národů, jež vzešly z obou bratrů, se požehnání Jafeta projevilo zejména ve starověkém Řecku a jeho kultuře, požehnání Šema spočinulo na Izraeli, v jeho oddanosti Tóře a mičvot. Noachovo požehnání říká, že Jafetův dar je důležitý a nádherný, ale jen když je ve službě duchovním věcem.

Kdo hledá krásu- umělec- je přístupný vnějším podnětům; je vnímavý a lehce ovlivnitelný. Ale v historii najdeme hojnost dokladů, že vnímavost ke kráse nestačí- bez ideje, která vede vnímavost i vyjádření krásy klesne člověk k bezbřehému hédonismu, bude stavět chrámy svým vášním a nazve je chrámy nového božstva či zlatého telete a povýší je na smysl existence. Taková je Jafetova krása, je-li odtržena od stanů Šema; společně mohou být dokonalí.

Smrt Noacha

Noach zemřel 2006 let po Stvoření, 10 let po rozptýlení generace babylonské věže. Avraham se narodil 1948 let po Stvoření, znal tedy Noacha a bylo mu

58 let, když Noach zemřel. Je fascinující, že od Adama až k Avrahamovi byla tradice předána jen skrze čtyři osoby: Adam, Lemech, Noach, Avraham. Podobně i Moše, skrze něhož nám byla dána Tóra, viděl Kehata, ten viděl Jakova a ten viděl Avrahama. Od Adama až k pokolení, jež obdrželo Tóru stačilo tedy pouze 7 osob k předávání tradice.

Noachovi potomci- sedmdesát národů

Rb.Bachja- Talmudická tradice, že existuje 70 základních národů, vychází ze seznamu Noachových potomků.

Nimrod

Radak, Ramban- Před Nimrodem neexistovaly války ani panující králové. Nimrod si podrobil Babyloňany, když ho korunovali, táhl po Asýrii a stavěl velká města.

Rb.Hirsch- Tóra ho nazývá „bohatýrský lovec“. Podle Rašiho a většiny komentátorů je to míněno obrazně: Nimrod „lovil“ lidi svými slovy a podněcoval ke vzpouře proti B-hu. Byl předchůdcem všech svatoušků, kteří se halí do roucha zbožnosti, aby podvedli masu. Dobil Babylon, který se stal základem budoucí říše.

Babylonská věž a rozptýlení lidí

Rambam uvádí v More Nevuchim, že základním principem Tóry je, že svět byl stvořen z ničeho a Adam byl předchůdcem všeho lidstva. Později se lidstvo rozptýlilo po celém světě, rozdělilo a mluvilo různými jazyky, lidé by mohli pochybovat o tom, že všichni pocházejí z jednoho člověka. Tóra tedy uvádí soupis národů, proč se lidé rozptýlili a jak se utvářely různé jazyky.

Raši- Příběh se udál 340 let od potopy. Noach dosud žil, i jeho synové, a Avraham ve svých 48 letech již poznal svého Tvůrce. Všechny národy byly soustředěny na území dnešního Iráku a všechny mluvily jedním jazykem, svatou řečí.

Mizrachi- Tj. řečí, jíž byl svět stvořen.

Bylo tedy přítomno vše, co je potřebí k velikosti: jednota, soustředění v místě, svatá řeč i Noach, Šem a Avraham- pokud by si lidé žádali vedení, aby mohli dosáhnout svatosti. Ale jako tolikrát potom v historii, lidé ignorovali duchovní možnosti a zaměřili se na zvětšení své moci a majetku, toužili po sebezbožnění. Podle Moudrých stál za tím Nimrod. Chtěl postavit věž až k nebesům a z jejího vrcholku bojovat proti B-hu. Pokud jde o vzpomínku na potopu, která je měla odradit od střetnutí s B-hem- stavitelé věže se domnívali, že podobná katastrofa se přihodí jednou za 1656 let, že se tedy ještě 1316 let nemusí bát B-žihó zásahu a mezitím svůj boj s B-hem vítězně ukončí.

„vajered hašem - sestoupil B-h“

Radak- Tj. B-h zkoumá činy špatných lidí. Z „B-h sestoupil“ odvozuje midraš, že soudce nesmí odsoudit obviněného, dokud případ zevrubně nevyšetří.

Stavba města a věže nebyly samy hříchem, ale vedly k hříchu, proto další verš říká „co si usmyslí“.

Malbim- Spáchané hříchy byly podružné. Hlavní je to, že vyústily v rozehnaní a k utváření mnoha různých jazyků- podle Rambana to je důvod, proč Tóra tuto událost zaznamenává.

„hava nerda - nuže sestupme“

Raši- plurál naznačuje, že B-h se radil se Svým nebeským tribunálem. B-h jistě nepotřebuje radu, ale chce nám dát příklad, jak se chovat : projevit druhým

zdvořilost a zeptat se jich na názor. Je nerozumné rozhodovat sám, aniž vezmu v potaz druhé.

Ramban- kabalisticky: pokolení věže se pokusilo přetrhnout jednotu mezi B-hem a Jeho Stvořením, bylo tedy potrestáno míra za míru- rozptýlením, jež přetřhlo jejich jednotu.

Raši- Stalo se jim to, čeho se báli, když říkali „ať nejsme rozptýlení“. Či hřích byl horší? Generace potopy, která se nechystala bojovat proti B-hu, anebo generace rozptýlení, která chtěla bojovat? Ti první byli zloději a bojovali proti sobě navzájem, a byli zcela vyhlazeni; ti druhí se chovali k sobě vzájemně přátelsky a mile, a byli ušetřeni. To nám říká, jak vznešený je mír, a jak nízký je svár.

10 generací od Noacha k Avrahamovi

Avot- „To ukazuje, jak trpělivý je B-h, neboť všech deset generací B-ha popouzel, až přišel Avraham a získal odměnu pro všechny“.

Cyklus se opakuje: deset generací bylo i od Adama k Noachovi, lidstvu byla dána šance splnit svou povinnost a uskutečnit B-ží záměr. Zklamali a zahynuli v potopě. Poslání padlo na Noacha a jeho potomky. I dalších deset generací zklamalo, ale Avraham dokázal zabránit zničení, podujal se úkolu, který předtím mělo celé lidstvo: on a jeho potomci budou B-žím národem a ponесou povinnost uskutečnit B-ží záměr. Potomci Noacha měli 7 univerzálních příkazů, potomci Avrahama přijali Tóru a jejich 613 micvot.

Od Pelega se délka lidského života nápadně zkrátila. Pelegův otec žil 464 let, Peleg 239. Tóra říká, že k rozptýlení došlo za Pelegova života; podle Sforna je rozptýlení důvodem kratšího života: lidé byli náhle rozehnáni, octlí se v nepříznivých klimatických podmínkách a to oslabilo jejich vitalitu.

Narození Avrahama

Talmud (Bava Batra 91a) uvádí, že jeho matkou byla Amatljaj, dcera Karneba.

„**terach** Terach“

Podle midraše bude mít ten, jehož jméno se opakuje, podíl na světě, který přijde. Ale Terach byl přece modlář! Naznačuje se, že Terach se nakonec napravil a zasloužil si budoucí svět.

„**vajamat haran al-pnej terach** - Haran zemřel před...“

Raši- Zemřel v přítomnosti Teracha. Podle midraše Tanchuma ho Terach viděl umírat.

Výraz „mipnej“ znamená také „kvůli“, tj. zemřel kvůli Terachovi. Terach, jenž zhotovoval a prodával modly, si postěžoval Nimrodovi, že mu Avraham rozbil jeho figurky a Nimrod dal Avrahama hodit do rozpálené pece. Vyzval Harana, ať si vybere mezi jím a Avrahamem. Haran nevěděl, na čí stranu se přidat, vsadil na vítěze a když byl Avraham zázrakem z pece zachráněn, přidal se na jeho stranu. Nato byl on hosen do pece. Ježto se vzepěl Nimrodovi nikoli z víry, ale pouze proto, že čekal i pro sebe zázrak, ukázal, že si zázrak nezaslouží a zemřel v ohni. Ur Kasdim= oheň (země) Kasdim, tj. Chaldejské.

„**vajikach avram** - Avram...vzal“

Po Haranově smrti se Avrahama a Nachor oženili s jeho dcerami, na jeho památku a aby zmírnili Terachův zármutek.

„**vaavi jiska** - otec Jisky“

Raši- Jiska byla Sára. Jiska, od „samech- kaf-he“- vidět, spatřit. Viděla svatým vnuknutím do budoucnosti, a také proto, že každý viděl její krásu. Jméno Jiska také připomíná nesikut- vznešenost.

Maharal- Sára měla dvě jména, žena má dvě poslání v životě: jedno od narození jako jedinec, druhé od sňatku, připojit se k poslání svého muže. Jiska je jméno, označující její osobní velikost, Sára jméno, vyjadřující Avrahamovo poslání.

„**vajamat terach** - zemřel Terach“

Seder Olam- Jicchakovi tehdy bylo 35 let.

Raši- Zemřel víc než 60 let po Avrahamově odchodu, ale jeho smrt je uvedena zde, aby se předešlo kritice, že Avraham opustil starého otce. Moudří učí, že hříšník je pokládán za mrtvého, i když je naživu a spravedlivý je nazýván živým i po smrti. V duchovním smyslu byl Terach mrtvé.

Ramban- Tóra obvykle zmíní smrt otce, než začne příběh syna, i když smrt nastane až o mnoho později, protože Tóra mluví o smrti člověka, když skončí jeho poslání. Tak byla již dříve uvedena Noachova smrt, ačkoliv v době rozptýlení generace věže byl ještě naživu.

Maharal- Avraham byl zproštěn příkazu ctít svého otce, protože příkaz opustit svou rodinu a jít do Erec jisrael byl počátkem jeho nového života: Avraham přestal být součástí své biologické rodiny, neboť byl vyvolen. V tomto smyslu byly pro něho původní rodina i domovina jako mrtvé.

Šabat tento týden začíná v pátek v 18'00, a končí v sobotu v 19'04.

Délka dne je 11 hod 05 min; délka skutečné hodiny činí 55 minut, východ jitřenky 5'30;

doporučený čas ranní modlitby (talit a tfilin) v 6'00 hod; východ slunce v 7'04; polovina dne

12'39; čas odpolední modlitby (mincha gedola) ve 13'09, (mincha ktana 15'50, plag mincha

16'59) západ slunce (škia) 18'09; východ hvězd v 18'41

podle Holešova (jihovýchodní Morava); Čechy + 10 minut; podle kalendáře Kaluach

Šavua tov (שבוע טוב) - dobrý týden – vydává Olam - Společnost Judaica Holešov, Osvobození 1133, www.olam.cz Kontaktní osoba Jiří Richter, e-mail olam@olam.cz tel. 573 396 046